ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктор економічних наук, професор
_____Валентина ЯКУБІВ
“24” ____06_____2025 р.

ВИТЯГ

з протоколу № 1 від 19 червня 2025 р.

фахового семінару кафедри соціальної психології

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

ПРИСУТНІ:

- з кафедри соціальної психології:

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології Пілецька Л. С.;

доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної психології, гарант освітньої програми Заграй Л. Д.;

- з кафедри загальної психології:

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології Москалець В.П.;

доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології Міщиха Л.П.;

- з кафедри психології розвитку:

кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології розвитку Паркулаб О. Г.;

кандидат психологічних наук, асистент кафедри психології розвитку Опанасюк І. М.;

- з кафедри клінічної та реабілітаційної психології:

кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри клінічної та реабілітаційної психології, Гасюк М. Б.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології Шкраб'юк В.С.;

доктор психологічних наук, професор, професор кафедри клінічної та реабілітаційної психології Лещинська О. А.;

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології Іванцев Н.І.;

кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології Іванцев Л. І.;

кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології Матейко Н.М.;

кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології Карабин Т.В.;

З присутніх - 5 докторів наук та 7 кандидатів наук, 1 асистент.

Головуючий на фаховому семінарі доктор психологічних наук, професор, професор кафедри клінічної та реабілітаційної психології Лещинська Олена Альбертівна.

СЛУХАЛИ:

1. Результати дисертаційної роботи Крикун Лілії Вікторівни, аспірантки 4 курсу вечірньої (державної) форми на тему «Психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Тему дисертаційної роботи «Психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів» затверджено на засіданні Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя

Стефаника (протокол № 9 від "3" листопада 2020 року) уточнень по темі не було.

Науковим керівником затверджений доктор психологічних наук, професор Москалець Віктор Петрович, завідувач кафедри загальної та клінічної психології факультету психології.

Відповідно до Наказу ректора університету №520 від 31.08.2021 р. «Про зміну керівника», науковим керівником призначено Гасюк Мирославу Богданівну, кандидата психологічних наук, доцента кафедри загальної та клінічної психології факультету психології.

2. Виступ здобувачки Крикун Лілії Вікторівни.

Шановний головуючий, члени фахового семінару. Хочу представити вашій увазі своє дисертаційне дослідження на тему «Психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів».

Актуальність теми дослідження. У сучасному соціокультурному контексті формування емоційно компетентної особистості є пріоритетом як для освітньої, так і для соціальної сфери, особливо для соціальних педагогів, як представників допомагаючих професій, які щоденно взаємодіють з дітьми, підлітками, сім'ями, що опинились у складних життєвих обставинах, і потребують високого рівня емоційної стійкості, емпатії та здатності до регуляції власного емоційного стану.

Світові тенденції (CASEL, OECD, Всесвітній економічний форум) підтверджують, що соціально-емоційні навички, зокрема емоційний інтелект, входять до переліку ключових компетентностей XXI століття. У межах глобальних освітніх реформ (у тому числі концепції SEL (соціально-емоційне навчання) розвиток емоційної компетентності розглядається як необхідна умова професійного успіху педагогів, їхнього ментального здоров'я та якості підтримки здобувачів освіти.

Війна росії проти України загострила потребу у стресостійких фахівцях, здатних працювати з наслідками травматичних подій. Соціальні педагоги стикаються з емоційним виснаженням, вигоранням, підвищеним професійним навантаженням. Проте в освітніх програмах відсутній системний підхід до

розвитку їхньої емоційної компетентності, а курси підвищення кваліфікації переважно орієнтовані на адміністративно-правові аспекти діяльності.

В українській освіті (зокрема в рамках НУШ) наголошується на важливості емоційного інтелекту педагогічних працівників як ключової компоненти соціально-громадянської компетентності. Закон України «Про освіту» передбачає наявність соціально-емоційних навичок у педагогів, а соціальний педагог офіційно віднесений до психологічної служби закладу освіти, є педагогічним працівником. Однак, на практиці ця компетентність не забезпечується через відсутність спеціалізованих навчальних та кваліфікаційних програм, практичних інструментів та методик.

Наукові джерела демонструють зростання інтересу до теми емоційного інтелекту, проте дослідження зосереджені переважно на загальнопедагогічних аспектах, без урахування специфіки роботи соціальних педагогів, особливо в умовах кризи. Немає стратегій розвитку життєстійкості та резильєнтності, побудови ефективних копінг-стратегій соціальних педагогів в інституційних умовах (на робочому місці, підвищенні кваліфікації, навчанні) та особистісному рівні з врахуванням специфіки діяльності. Наявна термінологічна плутанина між поняттями «емоційна компетентність» і «емоційний інтелект», а також відсутність комплексних програм їх розвитку.

Таким чином, формування емоційної компетентності соціальних педагогів є актуальною психолого-педагогічною проблемою, зумовленою посиленням соціально-емоційних викликів у професійній діяльності, високим рівнем стресу та емоційного вигорання фахівців, запитом на практичні технології підтримки емоційного благополуччя учасників освітнього процесу, потребою у впровадженні світових освітніх підходів в українські реалії, нестачею емпірично обґрунтованих програм формування емоційної компетентності саме для соціальних педагогів.

Недостатня наукова розробленість теми, практичний запит професійного середовища та стратегічна важливість емоційного ресурсу соціального педагога, як представника допомагаючої професії, зумовили вибір теми дисертації:

«Психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів».

Мета дослідження – науково обґрунтувати та експериментально перевірити психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів у процесі їхньої професійної діяльності.

Об'єкт дослідження – феномен емоційної компетентності соціального педагога як психологічне явище.

Предмет дослідження – наукове обґрунтування впливу тренінгової програми на рівень емоційної компетентності соціального педагога.

Завдання дослідження:

1. Здійснити концептуально-теоретичний та теоретико-методологічний аналіз проблеми емоційної компетентності в цілому та емоційної компетентності працівників допомагаючих професій зокрема.

2. Емпірично комплексно дослідити емоційну компетентність соціального педагога.

3. Розробити тренінгову програму оптимізації емоційної компетентності соціальних педагогів задля подальшої адаптації програми для розвитку емоційної компетентності працівників допомагаючих професій, оцінити ефективність запропонованої програми.

4. Представити модель компонентів емоційної компетентності.

Теоретико-методологічною основою дослідження слугували: методологія системного підходу до розуміння особистості (Г. О. Балл, Л. Ф. Бурлачук, З. С. Карпенко, Г. С. Костюк, В. П.Москалець, С. Д. Максименко); принцип єдності внутрішнього і зовнішнього у детермінації психічного (В. П. Зінченко, Б. Ф., М. Г. Ярошевський); теорія множинного інтелекту Г. Гарднера; триархічна теорія інтелекту Р. Стенберга; дослідження емоційної компетентності (К. Саарні); вплив емоційної компетентності на успішність (С. Дж. Стейн, Г.І. Бук); теорія емоційної розумності (Е. Л. Носенко); дослідження емоційного інтелекту зарубіжними вченими (Р. Бар-Он, Д. Гоулман, Д. Карузо, Д. Люсін, Дж. Мейєр, У. Пейн, П. Селовей, К. Шерер, К. В. Петрідес, Е. Фернхем, Т. Бредбері,

Дж. Грівз, Е. Аронсон, М. О. Манойлова, М. А. Нгуен, Г. Г. Гарскова, Р. Робертс, Л. Броді, Дж. Холл, Дж. Готтман, М. А. Бреккет) та українськими дослідиками (І. Матійків, Е. Л. Носенко, Н. В. Коврига, С. П. Дерев'янко, О. В. Милославська, Л. П. Міщиха. М. Б. Гасюк, В.С. Шкраб'юк, І. В. Опанасюк, Л. І. Березовська, Т. І. Дучимінська, О. О. Лазуренко, К. Р. Маннапова, А. Г. Четверик-Бурчак, Т. О. Хілл, Л. О. Колісник, Ю. Я. Мединська, О. В. Шнайдер, В. С. Романова, Ю. В. Бреус, О. М. Приймаченко, І. Ф. Аршава, Т. М. Кумскова, О. І. Власова). Так, емоційний інтелект в українських вчених трактується як комплексна, структурована здатність, що складається з когнітивних, мотиваційних, регулятивних і соціальних компонентів (Л. П. Міщиха); не лише «читання» емоцій, а здатність свідомо конструювати емоційні стратегії життя (І. В. Опанасюк); інтегральна особистісно-когнітивна здатність: поєднує емоційно-когнітивні процеси (усвідомлення, інтерпретація, прогнозування емоцій) і регулятивні механізми (самоконтроль, самомотивація) (Дучимінськ Т.І.); кореляцію між емоційним інтелектом та задоволеністю життям (Л.І. Березовська); емоційний інтелект як важливий внутрішній чинник розвитку резильєнтності (В.С. Шкраб'юк); взаємовплив емоційної компетентності та емоційного інтелекту (М.Б. Гасюк, Л. В. Крикун).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *розроблено та апробовано* корекційну Програму оптимізації емоційної компетентності, яка включає дводенний тренінг, дві супервізійні зустрічі через місяць і ще раз через місяць після тренінгу та самостійну роботу впродовж зазначеного періоду Щоденника емоційного благополуччя. Ефективність програми доведена емпіричним дослідженням. У процесі емпіричного дослідження, було зафіксовано статистично значущий приріст рівнів емоційної компетентності у респондентів експериментальної групи після впровадження авторської Програми оптимізації емоційної компетентності. Порівняльний аналіз результатів до і після тренінгового впливу виявив суттєве покращення показників таких складових, як емоційна усвідомленість, навички емоційної регуляції, емпатійність та здатність до конструктивного емоційного спілкування. Крім того, знизилися рівні тривожності та депресивних проявів, а

також посилилися показники резилієнтності та життєстійкості. Отримані результати підтверджують ефективність створених психолого-педагогічних умов і наукову обґрунтованість розробленої програми як чинника цілеспрямованого розвитку емоційної компетентності соціальних педагогів у сучасних умовах нестабільності.

– *досліджено взаємозв'язок* емоційної компетентності та емоційного інтелекту;

– *визначено* зміст, структурні компоненти та діагностичний мінімум для характеристики емоційної компетентності соціальних педагогів;

– *вперше* отримано результати трьох зрізів дослідження емоційної компетентності соціальних педагогів, як представників допомагаючих професій, впродовж 6 років, що включали пілотажне дослідження (2019 рік), лонгітюдний зріз (2021 рік) та експериментальне дослідження (2023 рік), що включають дані до та після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну;

– *набули подальшого розвитку* погляди на класифікацію форм і методів розвитку емоційної компетентності, концептуальні підходи до формування емоційної компетентності з урахуванням викликів сучасного соціокультурного середовища та умов війни,.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що:

– *уперше описано* схему оптимізації емоційної компетентності соціальних педагогів як важливого чинника розвитку емоційного інтелекту, де розглядається роль емоційного інтелекту у професійній діяльності соціальних педагогів та його вплив на якість надання соціально-педагогічної допомоги, визначено взаємовплив емоційної компетентності та емоційного інтелекту.

– *уперше розроблено* Програма оптимізації емоційної компетентності, яка включає дводенний тренінг, дві супервізійні зустрічі через місяць і ще раз через місяць після тренінгу та самостійну роботу впродовж зазначеного періоду з допомогою щоденника розвитку емоційної компетентності (Щоденник емоційного благополуччя). Ефективність програми доведена емпіричним дослідженням;

– *уперше змодельовано* Модель компонентів емоційної компетентності, які розміщено на три рівні: *Рівень 1. Базовий рівень* включає когнітивний, емоційний і фізичний компоненти, тобто фундаментальні механізми усвідомлення емоцій та їх фізіологічна основа. *Рівень 2. Проміжний рівень* включає поведінковий, ціннісно-мотиваційний та екологічний компоненти, які передбачають соціальну або поведінкову взаємодію, тобто емоційну експресію, комунікацію та мотивацію. *Рівень 3. Глибинний рівень* включає мета-емоційний та екзистенційний компоненти, які передбачають усвідомлене вибудовування емоційної стратегії, пошук сенсів та самореалізацію.

Особистий внесок автора:

– використано власний підхід до визначення поняття емоційної компетентності, та її структурного наповнення, встановлено взаємовплив емоційної компетентності та емоційного інтелекту;

– емпірично перевірено взаємозв'язок компонентів емоційної компетентності соціальних педагогів, як представників допомагаючих професій та життєстійкості в умовах пандемії та війни;

– проведено три зрізи дослідження емоційної компетентності соціальних педагогів як представників допомагаючих професій впродовж 6 років, які ілюструють дані в період пандемії, до та після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну;

– розроблено і апробовано інтегровану соціально-психологічну тренінгову Програму оптимізації емоційної компетентності, метою якої є тривалий багатофакторний розвиток емоційної компетентності через тренінгову, супервізійну та самостійну роботу;

– створено і детально описано Модель компонентів емоційної компетентності (Модель КЕК), яка ілюструє глибину особистісних змін для розвитку емоційної компетентності та включає три рівні: *Рівень 1. Базовий рівень, Рівень 2. Проміжний рівень, Рівень 3. Глибинний рівень.*

Розроблені наукові положення та отримані емпіричні дані є самостійним внеском автора у розробку проблеми формування емоційної компетентності

соціального педагога через створення спеціальних психолого-педагогічних умов.

На основі визначених завдань в науковій роботі зроблено наступні висновки:

1. У дисертаційному дослідженні здійснено комплексний теоретичний аналіз феномену емоційної компетентності, яка розглядається як інтегральна особистісна характеристика, що забезпечує здатність індивіда до ефективного емоційного функціонування в соціальному середовищі. Визначено, що емоційна компетентність охоплює низку когнітивних, афективних і поведінкових компонентів, які взаємопов'язані між собою. До таких компонентів віднесено: емоційну усвідомленість (здатність розпізнавати та ідентифікувати емоції), емоційну експресію (здатність адекватно виражати емоції), емоційну регуляцію (управління власними емоційними станами), емпатію (розуміння емоцій інших), емоційну саморегуляцію (контроль емоційної реактивності) та здатність до конструктивної емоційної взаємодії. Уточнено, що емоційна компетентність не є вродженою якістю, а формується в процесі соціалізації, професійної підготовки та особистісного розвитку при створенні певних психолого-педагогічних умов для її формування. Особливої актуальності ця якість набуває у діяльності соціального педагога, для якого професійна ефективність безпосередньо пов'язана з емоційною стабільністю, чутливістю до переживань інших і здатністю до психологічної підтримки. Розглянуто життєстійкість та резильєнтність, як опору працівників допомагаючих професій, навички емоційної саморегуляції в професійній діяльності. Окреме місце в роботі посідає розгляд фрустраційних реакцій та ефективних копінг-стратегій управління емоціями.

2. Емпірична частина дослідження дозволила виявити особливості емоційної компетентності соціальних педагогів, які працювали в умовах напружених соціальних змін (Антитерористична операція, COVID-19, повномасштабне вторгнення росії). Результати діагностичного етапу свідчать про наявність різних рівнів сформованості емоційної компетентності серед респондентів. Було виявлено, що значна частина педагогів має недостатньо розвинені навички емоційної

регуляції, низький рівень емоційної усвідомленості та виражені труднощі у конструктивному емоційному спілкуванні. У той же час окремі учасники дослідження демонстрували високий рівень емпатії та здатності до емоційного самоконтролю, що вказує на індивідуальні варіації у сформованості досліджуваної характеристики. Аналіз також засвідчив, що на тлі тривалого психологічного напруження, спричиненого військовими діями, педагоги схильні до емоційного вигорання, що виявляється у зниженні емоційної чутливості, наростанні апатії та професійної дезорієнтації. Зібрані дані підкреслюють важливість системного підходу до розвитку емоційної компетентності саме в контексті кризових ситуацій.

3. Дослідження виявило чіткий зв'язок між рівнем емоційної компетентності та психоемоційним станом соціальних педагогів, зокрема – показниками тривоги та депресії. За результатами кореляційного аналізу встановлено, що педагоги з високим рівнем емоційної компетентності демонструють нижчі показники ситуативної й особистісної тривоги, а також рідше виявляють ознаки депресивних станів. Це свідчить про захисний і стабілізуючий потенціал емоційної компетентності, яка виконує функцію емоційного буфера в умовах стресогенних впливів Зокрема, здатність до емоційної саморегуляції дозволяє знижувати інтенсивність негативних переживань, а емпатія та конструктивне емоційне спілкування сприяють налагодженню підтримуючих контактів у професійному середовищі. Така залежність підтверджує необхідність урахування емоційного компонента в системі психологічного супроводу фахівців допомагаючих професій, особливо в умовах нестабільності та воєнної загрози.

4. Після пілотажного дослідження було розроблено, теоретично описано та рекомендовано для самостійного опрацювання авторську Програму саморозвитку емоційної компетентності соціального педагога, яка передбачає корекцію зовнішніх (процес роботи, життєдіяльності, сприйняття середовища тощо) та внутрішніх (емпатія, контроль експресії, психофізіологічна саморегуляція, стресостійкість, асертивність поведінки, мотивація досягнень, комунікативний потенціал, життєва позиція тощо) чинників. Програму описано за допомогою авторської Структурно-логічної моделі розвитку емоційної компетентності соціального

педагога, яка включає два блоки роботи: І блок складається з самостійної роботи за авторською схемою «Саморозвиток життєвих ресурсів» (самостійна діагностика за запропонованими методиками та ведення «Щоденника емоційного благополуччя»; ІІ блок спрямований на групову взаємодію учасників пілотажного дослідження в розробленому авторському трьохгодинному тренінгу «Ресурси емоційної компетентності».

5. Порівняльне дослідження рівня емоційної компетентності соціальних педагогів, проведене на основі результатів пілотажного дослідження (2019 р.) та лонгітюдного зрізу (2021 р.) дало змогу описати і розробити авторську Схему взаємовпливу емоційного інтелекту та емоційної компетентності. Порівняльне дослідження виявило загальну тенденцію до стабільності й незначного зростання провідних компонентів емоційної компетентності в умовах зростання соціального та професійного навантаження. Найбільш виразна позитивна динаміка спостерігається у сферах управління емоційними станами, психофізіологічної саморегуляції та соціальної чуйності, що показує поступове формування у соціальних педагогів адаптивних емоційно-регулятивних механізмів і здатності до емпатійної взаємодії з соціальним оточенням. Зазначені зміни можна інтерпретувати як відповідь на підвищене психоемоційне навантаження. Окремі показники, зокрема рівень сформованості життєвої позиції та асертивної поведінки, продемонстрували тенденцію до зниження, що може вказувати на прояви емоційного виснаження, зменшення мотиваційної активності та схильність до уникнення міжособистісних конфліктів. Подібна динаміка обґрунтовує потребу в психопрофілактичній підтримці та розвитку ресурсних станів у фахівців допомагаючих професій. Результати дослідження підтверджують, що емоційна компетентність соціальних педагогів є змінною та контекстуально залежною характеристикою, що формується під впливом як індивідуально-особистісних, так і соціокультурних чинників, що підкреслює актуальність впровадження інституційно підтриманих програм розвитку емоційної компетентності як передумови професійного благополуччя й ефективного функціонування фахівців.

6. У процесі дослідження було розроблено, теоретично обґрунтовано та апробовано авторську тренінгову Програму оптимізації емоційної компетентності

соціальних педагогів, яка включала дводенний тренінг, супервізії, самостійну роботу за авторським Щоденником впродовж двох місяців. Тренінг складався з низки тематичних модулів, кожен з яких був присвячений окремому компоненту емоційної компетентності. У програмі застосовувалися інтерактивні методи: психологічні ігри, рольові ситуації, емоційні мапи, техніки арттерапії та майндфулнес-практики, супервізійні зустрічі. Результати порівняльного аналізу даних до та після проходження тренінгу свідчать про статистично достовірні позитивні зміни в усіх досліджуваних параметрах: підвищення рівня емоційної усвідомленості, покращення навичок емоційної регуляції, зростання емпатії, розвиток навичок емоційної саморефлексії та здатності до ефективної взаємодії. Крім того, у респондентів значно знизилися рівні тривожності та депресії. Це дозволяє зробити висновок про ефективність тренінгового підходу як способу розвитку емоційної компетентності та профілактики психоемоційного виснаження у фахівців.

7. Реалізація тренінгової Програми оптимізації емоційної компетентності призвела до статистично помітної трансформації фрустраційного реагування учасників у сторону більш адаптивного. Зменшення частоти неконструктивних реакцій (як екстрапунітивних, так і інтрапунітивних) у поєднанні з різким зростанням імпунітивних, толерантних відповідей вказує на позитивні зміни в емоційно-поведінкових патернах. Отримані дані узгоджуються з гіпотезою про те, що включення в Програму оптимізації емоційної компетентності навичок, що допомагають справитись з фруструючими ситуаціями підвищують фрустраційну толерантність і гнучкість реагування. Тобто, після навчання учасники вибирають ефективні копінг-стратегії, краще справляються з професійними стресовими ситуаціями, більше схильні спокійно аналізувати проблему та шукати шляхи її вирішення або прийняття, ніж реагувати агресією чи почуттям безпорадності, що підтверджує ефективність проведеної тренінгової програми для розвитку емоційної компетентності, особливо в частині емоційної стійкості і конструктивної поведінки в ситуаціях фрустрації.

8. Отримані дані пілотажного дослідження, лонгітюдного зрізу і експериментального дослідження, даних контрольного та формувального зрізу до та після впровадження тренінгової програми дали змогу розробити і описати авторську Модель компонентів емоційної компетентності. Модель включає три рівні, а саме: Рівень 1. Базовий рівень, до якого включено когнітивний, емоційний і фізичний компоненти; Рівень 2. Проміжний рівень, що включає поведінковий, ціннісно-мотиваційний та екологічний компоненти; Рівень 3. Глибинний рівень, який включає мета-емоційний та екзистенційний компоненти.

9. Отримані результати мають практичну значущість і можуть бути використані для представників допомагаючих професій в системі підготовки та підвищення кваліфікації. Зокрема, розроблена тренінгова програма може бути інтегрована у фахові курси, програми неформальної освіти, а також у психопрофілактичну роботу в межах шкільної психологічної служби. Враховуючи зростаючі виклики, пов'язані з воєнним станом, тривалістю психологічної напруги та підвищеними вимогами до емоційної стійкості соціальних педагогів, доцільним є створення постійно діючих програм емоційної підтримки, що передбачають регулярну діагностику, психологічне консультування та групові тренінгові форми роботи. У перспективі можливе поширення результатів дослідження на інші категорії фахівців «допомагаючих» професій (психологів, педагогів, соціальних працівників, волонтерів, лікарів), які так само потребують розвитку емоційної компетентності для підтримки власного психічного здоров'я та ефективного функціонування в умовах соціальної нестабільності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів психолого-педагогічних умов формування емоційної компетентності соціальних педагогів.

Дякую за увагу!

3. Запитання до аспірантки по темі дисертації ставили:

1. Доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології **Пілецька Л. С.:** *Які перспективи для подальших досліджень у цій сфері ви бачите?*

Відповідь. Подальші перспективи дослідження окресленої проблеми пов'язані з дослідженням емоційної компетентності в умовах кризових ситуацій

та воєнних дій. Необхідно глибше вивчати, як емоційна компетентність допомагає долати тривожність, депресивні стани та професійне вигорання у фахівців, що працюють у складних соціокультурних умовах, зокрема серед соціальних педагогів, вчителів, психологів, які працюють у прифронтових або постраждалих регіонах. Цікавим на нашу думку буде вивчення зв'язків емоційної компетентності з упевненістю в соціальних взаємодіях. Перспективним є вивчення того, як окремі компоненти емоційної компетентності (наприклад, розпізнавання емоцій, саморегуляція) впливають на рівень соціальної упевненості та ефективність міжособистісного спілкування. Також роль емоційної компетентності у профілактиці психоемоційних розладів у педагогів. Варто приділити увагу створенню програм з розвитку емоційної компетентності як інструменту профілактики тривожних і депресивних станів у працівників допомагаючих професій, особливо в умовах зростаючого професійного навантаження та нестабільного соціального середовища.

Важливим бачимо розгляд емоційної компетентності як чинника психологічної стійкості (ресилієнтності). Доцільно дослідити, як рівень емоційної компетентності сприяє адаптації особистості до змін, подоланню життєвих труднощів і формуванню внутрішніх ресурсів для збереження психічного здоров'я та благополуччя.

2. кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології **Іванцев Л.І.:** *Які типи інтервенцій у вашій роботі на експерементальному етапі були застосовані?*

Відповідь. На експериментальному етапі дослідження було використано комплекс психолого-педагогічних інтервенцій, спрямованих на формування та розвиток емоційної компетентності соціальних педагогів.

Після пілотажного дослідження соціальним педагогам було запропоновано Програму саморозвитку емоційної компетентності соціального педагога», яка складається з кількох етапів і побудована як закономірна логічна структура взаємопов'язаних факторів, укладених в поетапну практичну роботу, яку людина має впровадити у власну життєдіяльність задля отримання найкращих показників розвитку. Програма складається з двох блоків:

І блок – самостійна робота соціального педагога (схема «Саморозвиток життєвих ресурсів»);

ІІ блок – групова робота (тренінг «Ресурси емоційної компетентності») Визначено основні складові саморозвитку емоційної компетентності соціального педагога та розроблено і проведено тренінг.

Запропоновано Структурно-логічну модель розвитку емоційної компетентності соціального педагога, яка включає 8 етапів і передбачає самостійну роботу. У структурі експериментальної програми важливу роль відігравала самостійна робота учасників, яка була спрямована на закріплення набутих знань та розвиток емоційної компетентності в особистісному темпі.

Проте люнгітюдний зріз показав, що самостійної роботи недостатньо, тому було розроблено тренінг розвитку емоційної компетентності та проведено дводенний тренінг, спрямований на розвиток саморефлексії, емпатії, навичок розпізнавання й регулювання емоцій, а також формування емоційної стійкості у професійній діяльності Після цього була серія групових супервізій та професійна рефлексія. Запроваджені рефлексивні сесії, під час яких учасники мали можливість аналізувати власні емоційні реакції у складних професійних ситуаціях, обговорювати труднощі й отримувати зворотний зв'язок у безпечному середовищі.

Також використано інтерактивні методи навчання (рольові ігри, кейс-аналіз). Застосовано моделювання реальних ситуацій соціально-педагогічної практики, що дало змогу відпрацювати поведінкові стратегії емоційного реагування, комунікації та саморегуляції.

Запроваджено ведення особистих щоденників, у яких фіксувалися щоденні емоційні стани, ситуації, що їх спричинили, способи реагування та подолання. Це сприяло розвитку самоспостереження й усвідомлення власних емоційних процесів.

На запит було здійснено індивідуальне консультування для окремих учасників, які демонстрували високий рівень емоційної напруги або труднощі в опануванні програмного матеріалу, було організовано індивідуальні сесії психологічної підтримки.

3. доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології **Міщиха Л.П.** *Який зв'язок, якщо такий є у вашій роботі між результатами дисертаційного дослідження та сучасними знаннями нейронауки щодо регуляції емоцій і нейропластичності?*

У роботі питання нейропсихологічних або нейробіологічних засад формування емоційної компетентності не були предметом спеціального аналізу, проте отримані результати узгоджуються із сучасними уявленнями нейронауки щодо нейропластичності, ролі префронтальної кори, лімбічної системи та механізмів емоційної регуляції.

З основне, в чому полягає узгодження дослідження з сучасними положеннями нейронауки, це те, що емоційна компетентність не є фіксованою рисою, а формується та розвивається протягом життя завдяки здатності мозку до нейропластичності. Це підтверджується емпіричними даними, отриманими в межах трирівневої моделі емоційної компетентності, яка включає когнітивний, емоційний, поведінковий та мета-емоційний компоненти, що тісно пов'язані з роботою таких структур мозку, як префронтальна кора, лімбічна система (особливо мигдалина), гіпокамп, кора. Зокрема, Програма оптимізації емоційної компетентності, розроблена в дослідженні, передбачає свідоме тренування навичок усвідомлення емоцій, саморегуляції та емпатії, які в нейронауці пов'язуються з префронтальною корою та зниженням реактивності мигдалеподібного тіла. Використання майндфулнес, емоційного щоденника, тілесної саморегуляції як інструментів у навчанні соціальних педагогів відображає ідею нейрокогнітивної гнучкості, яка є основою адаптивного функціонування в умовах стресу та соціальної взаємодії.

Результати експериментального дослідження для зниження рівнів тривожності та депресивності після участі в Програмі оптимізації емоційної компетентності, вказують на функціональні зміни в системах регуляції стресу, що опосередковуються активністю осі гіпоталамо-гіпофізарно-наднирникової системи, про яку свідчать також нейробіологічні дослідження емоційного самоконтролю.

Дослідження підтверджує і практично реалізує нейронаукові положення про можливість розвитку емоційної компетентності через спрямовану психолого-педагогічну інтервенцію, що впливає на мозкові механізми, відповідальні за емоційну регуляцію, емпатію та стійкість до стресу.

4. доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології **Москалець В.П.** *Чи використовувались в роботі проективні методи дослідження? Якщо так, то які саме і які результати були одержані?*

Відповідь. У рамках вивчення емоційної компетентності соціальних педагогів було застосовано тест фрустраційних реакцій С. Розенцвейга, який виступає проективною методикою, що дозволяє виявити особливості емоційного реагування особистості на фрустраційні ситуації (тобто ситуації перешкод, конфліктів або емоційного напруження).

Метою застосування тесту було дослідження способів емоційного реагування та рівень самоконтролю педагогів у стресових та конфліктних ситуаціях професійного характеру, а також виявити динаміку змін після участі в програмі розвитку емоційної компетентності.

Тест складається з серії малюнків, на яких зображено типові ситуації фрустрації, а також репліки одного з учасників діалогу. Обстежуваний має придумати відповідь другого персонажа. Вибір формулювання дозволяє виявити домінуючі стратегії реагування на фрустрацію.

Результати, одержані в дослідженні показали що на етапі пілотажного дослідження і лонгітюдного зрізу в більшості соціальних педагогів спостерігалося домінування екстрапунітивних та імпунітивних реакцій, що свідчило про низький рівень емоційної саморегуляції, потребу в зовнішньому контролі ситуацій і схильність до уникання або звинувачення в конфліктних умовах.

Застосування тесту Розенцвейга дозволило виявити глибинні емоційно-поведінкові стратегії реагування на фрустрацію та оцінити ефективність впливу програми на формування емоційної зрілості та саморегуляції у професійній діяльності соціальних педагогів.

До доповіді було задано 4 запитання, на які здобувачка дала правильні та ґрунтовні відповіді.

4. Виступи присутніх.

Кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології **Шкраб'юк В.С.:**

Дисертаційна робота Крикун Лілії Вікторівни є надзвичайно надзвичайно актуальною в контексті сучасних соціокультурних трансформацій, реформ освітньої системи України та викликів, пов'язаних із воєнним станом. Професійна діяльність соціального педагога вимагає не лише фахових знань, а й високого рівня емоційної компетентності – здатності до емоційної саморегуляції, емпатії, стресостійкості та конструктивної взаємодії. В умовах зростання психологічного навантаження на працівників освіти, проблема розвитку емоційної компетентності набуває особливої ваги як для підтримки власного психічного здоров'я педагогів, так і для ефективної роботи з дітьми та родинами в кризі.

Дисертаційна робота Крикун Лілії містить науковий внесок у психологічну науку в контексті вивчення психолого-педагогічних умов формування емоційної компетентності соціальних педагогів. Враховуючи складність і багатогранність досліджуваних феноменів, авторка досягла значних наукових результатів, які збагачують розуміння механізмів, що лежать в основі здатності соціальних педагогів усвідомлювати та регулювати власні емоції, проявляти емпатію та обирати ефективні копінг-стратегії у фруструючих ситуаціях; розроблено Модель компонентів емоційної компетентності, що має три рівні (базовий, проміжний і глибинний), та складається з восьми компонентів що інтегрує когнітивні, афективні, поведінкові, мотиваційні та екзистенційні аспекти; емпірично досліджено зв'язок між емоційною компетентністю і рівнем тривоги та депресії; розроблено та апробовано інтегровану психотерапевтичну технологію – Програму оптимізації емоційної компетентності.

Таким чином, дисертаційне дослідження здобувачки демонструє високий рівень змістовності та логічної організації в якому всі завдання були чітко

виконані відповідно до поставлених завдань, що забезпечує наукову цінність і практичну значущість роботи.

– Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що здобувачка теоретично обґрунтувала та емпірично перевірила психолого-педагогічні умови, які сприяють ефективному формуванню емоційної компетентності соціальних педагогів задля розвитку їх життєстійкості; розробила і та апробувала інтегровану психотерапевтичну технологію – Програму оптимізації емоційної компетентності, яка має статистично значущий приріст змінних по всіх досліджуваних параметрах і висвітлює психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів на особистісному на інституційному рівнях; розробила трирівневу Модель компонентів емоційної компетентності, яка складається з восьми компонентів що інтегрує когнітивні, афективні, поведінкові, мотиваційні та екзистенційні аспекти.

Попри високу якість роботи Л.В. Крикун, варто відзначити деякі положення, які можуть бути предметом подальших дискусій та певні побажання для вдосконалення подальшого розвитку тематики дослідження здобувачки:

1. Недостатня увага до гендерних аспектів. Врахування гендерних особливостей могло б надати більш комплексне розуміння досліджуваного феномену, особливо цікавим виступає розуміння емоційної компетентності окремо у чоловіків, окремо у жінок.

2. В подальші перспективи дослідження корисним було б включити вивчення довготривалого впливу Програми оптимізації емоційної компетентності на саморегуляцію, резильєнтність, життєстійкість і збереження у виборі ефективних копінг-стратегій у фруструючих ситуаціях. Такі дослідження сприятимуть повнішому розумінню психолого-педагогічних умов формування емоційної компетентності у довгостроковій перспективі.

3. Враховуючи, практичну цінність дослідження варто надати практичні рекомендації для формування емоційної компетентності на прикладі соціальних педагогів для представників допомагаючих професій, учасників освітнього процесу, студентів тощо.

Загалом, зазначені дискусійні положення і зауваження не зменшують наукової та практичної цінності дисертаційної роботи, але вони підкреслюють складність досліджуваних феноменів та необхідність подальшого вивчення формування емоційної компетентності в умовах війни.

Загалом дисертаційна робота відповідає спеціальності 053 Психологія, тому вважаю, що можемо рекомендувати дану роботу до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат психологічних наук, асистент кафедри психології розвитку **Опанасюк І.В.:**

Дисертаційна робота Крикун Л.В. обумовлена низкою соціальних, психологічних та наукових факторів, які в сучасних умовах набули особливої гостроти, що визначають її значущість як для сучасної психологічної науки, так і для практичної діяльності в умовах суспільно-політичної нестабільності, зокрема в контексті пандемії та війни.

Актуальність роботи визначається також необхідністю оновлення й адаптації наявних психологічних концепцій та підходів до роботи з соціальними педагогами, які належать до представників допомагаючих професій. Повномасштабна агресія росії спричинила травматизацію дітей і сімей, різке зростання педагогічного й емоційного навантаження на соціальних педагогів та ризик професійного вигорання. Державний стандарт базової середньої освіти та Закон «Про освіту» вимагають від педагогічних працівників, зокрема соціальних педагогів, високого рівня емоційного інтелекту для створення безпечного освітнього середовища й розвитку учнів. Окрім того, результати дослідження допоможуть не тільки особистісному зростанню емоційної компетентності у фахівців, але й сприятимуть підтримці соціальними педагогами дітей із травматичним досвідом, внутрішньопереміщених, родини військових, інших учасників освітнього процесу, запобігатимуть конфліктам, професійному вигоранню та психосоматичним розладам.

Результати дослідження також вносять вагомий внесок у розширення знань про психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності та взаємозв'язок емоційної компетентності і емоційного інтелекту. Так, було

розроблено Схему взаємовпливу емоційної компетентності та емоційного інтелекту, яка передбачає використання тренінгового методу. Розроблений інтегрований тренінг, який став основою Програми оптимізації емоційної компетентності та має психотерапевтичний ефект та розкриває приріст ключових показниках, пов'язаних з емоційною компетентністю, а саме у емоційному інтелекті, тривозі, депресії, емоційній саморегуляції, емпатії. Ця програма має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки вона може бути використана як ефективний інструмент для підтримки фахівців, які самі надають підтримку і водночас зазнають впливу війни.

Однак, як і будь-яке наукове дослідження, воно містить певні дискусійні аспекти та зауваження, які потребують додаткового обговорення та уточнення.

1. Оцінка впливу зовнішніх факторів на формування емоційної компетентності. Здобувачка ретельно розглядає інтегративний підхід, методологічною основою якого виступають умови роботи з формування емоційної компетентності за допомогою особистісно орієнтованого, компетентнісного, системного, аксіологічного та діяльнісного підходів, застосований в авторській програмі, проте менше уваги приділено аналізу зовнішніх, соціокультурних і економічних факторів, які також можуть мати значний вплив на умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів.

2. Вибірка дослідження складається зі соціальних педагогів Івано-Франківської області, що знижує можливість екстраполяції результатів на всю Україну, тому доцільно розширити вибірку у подальших дослідженнях, що допоможе отримати більш універсальні та репрезентативні результати.

3. Глибше дослідження тривалих ефектів програми. Авторка може більш детально дослідити довгостроковий ефект запропонованої програми оптимізації емоційної компетентності, адже емоційна компетентність є динамічним процесом і потребує постійного вдосконалення.

4. Обмежений спектр умов формування емоційної компетентності. У дисертації акцентується увага на кількох основних умовах формування емоційної компетентності, проте існує можливість, що інші важливі умови, такі як дитячий

чи травматичний досвід, не були повністю враховані. Включення додаткових умов формування емоційної компетентності могли б надати більш комплексний погляд на психолого-педагогічні умови, які сприяють формуванню емоційної компетентності соціального педагога.

Висловлені зауваження містять дискусійний та рекомендаційний характер і не применшують наукової та практичної значущості дисертаційної роботи Крикун Лілії на тему «Психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів» відповідає спеціальності 053 Психологія, що дає підстави рекомендувати її до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

5. Виступ наукового керівника кандидата психологічних наук Гасюк М.Б., яка відзначила, що аспірантка Крикун Лілія Вікторівна в повному обсязі виконувала всі розділи індивідуального плану наукової роботи в установлені терміни, не зважаючи на академічну відпустку. Відповідально ставилася до поставлених завдань. В повному обсязі провела усі види робіт. Пройшла педагогічну практику, підготувавши низку методичних розробок з дисциплін вільного вибору «Теорія і практика психологічного тренінгу», «Практикум з КПТ». Користувалась повагою з боку студентів та колег-аспірантів.

Дисертація аспірантки Крикун Лілії Вікторівни на тему «Психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів», повністю відповідає вимогам Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), та може бути представлена до проведення попередньої експертизи.

6. В обговоренні дисертаційної роботи взяли участь:

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології Пілецька Л. С.; кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології **Іванцев Л.І.**; кандидат психологічних

наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології **Іванцев Н.І.**; доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології **Міщиха Л.П.**; доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології **Москалець В.П.**

Заслухавши публічну презентацію наукових результатів дисертації Крикун Лілії Вікторівни та обговоривши її на фаховому семінарі структурного підрозділу Університету факультету психології, прийнято наступні висновки щодо дисертації: рекомендувати для подання до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

7. Висновок про перевірку дисертацій та наукових публікацій здобувача на виявлення порушення академічної доброчесності з наданням (до витягу додається довідка за підписом проректора з наукової роботи університету).

УХВАЛИЛИ:

ПРИЙНЯТИ такий **висновок про наукову нозизну, теоретичне та практичне значення** результатів дисертації.

Висновок

наукового фахового семінару структурного підрозділу факультету психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів»,

здобувача ступеня доктора філософії за спеціальністю

053 Психологія (галузь знань 05 Соціальні по поведінкові науки)

1. Актуальність теми дослідження емоційної компетентності соціальних педагогів та створення психолого-педагогічних умов для її формування зумовлена зростанням ролі соціальних педагогів у підтримці емоційного благополуччя дітей, умовах соціальних трансформацій, зокрема війни, кризи та нестабільності. Високий рівень емоційної компетентності, у зв'язку із реформами освітньої системи України. Зокрема концепція НУШ,

передбачає розвиток м'яких навичок (soft skills) в усіх учасників освітнього процесу, однією з яких є вміння управляти емоціями, співпереживати, ефективно спілкуватися, запобігати конфліктам і регулювати стрес, що постає необхідною передумовою професійної ефективності фахівців допомагаючих професій, оскільки забезпечує здатність до саморегуляції, емпатії, конструктивної взаємодії, резильєнтності та життєстійкості, проте немає досліджень, які б підтверджували чи спростовували наявність емоційної компетентності у фахівців. Тому створення цілісної системи психолого-педагогічних умов для формування емоційної компетентності соціальних педагогів має важливе теоретичне й практичне значення.

2. Дисертаційне дослідження відповідає світовим тенденціям розвитку м'яких навичок, зокрема широкої популярності набуває соціально-емоційне навчання (SEL), про що свідчать дані CASEL, OECD (у звітах Future of Education and Skills 2030 включає емоційні навички до переліку обов'язкових компетентностей XXI століття) та Всесвітній економічний форум (включає емоційний інтелект до топ-10 навичок для успішної адаптації в умовах нестабільного світу). Також в світовій науковій спільноті все більше постає проблема збільшення психоемоційних розладів, збільшення тривалості симптомів тривоги та депресії, тому емоційно компетентна особистостість з розвиненою резильєнтністю зможе адаптуватися до сучасних викликів інформаційно насиченого суспільства.

3. Дослідження емоційної компетентності у сучасному соціокультурному середовищі, що характеризується високим рівнем стресогенності, професійне функціонування соціальних педагогів вимагає не лише фахових знань, а й високого рівня емоційної зрілості та психологічної стійкості. Саме емоційна компетентність стає ключовим ресурсом для ефективного вирішення складних педагогічних, виховних і соціально-психологічних завдань, збереження ментального здоров'я та благополуччя. Це зумовлює потребу в науковому обґрунтуванні умов, що сприятимуть її розвитку в освітньому процесі та професійній діяльності.

4. Дослідження психолого-педагогічних умов формування емоційної компетентності, як основи для розпізнавання і нормалізації власних емоцій, усвідомлення емоцій інших, емпатія, регуляція емоцій, побудова здорових емоційних копінг-стратегій у фруструючих ситуаціях, розвиток резильєнтності та життєстійкості є важливими не тільки для особистісного благополуччя, внутрішньої рівноваги в умовах невизначеності та стресу, але й для успішної професійної діяльності, що є основою адаптаційної спроможності особистості до тривалих психоемоційних навантажень. Вивчення цього феномену в контексті пандемії та війни дозволяє не лише науково обґрунтувати підходи до розуміння емоційної компетентності соціальних педагогів, але й розробити ефективні методики та програми, спрямовані на створення психолого-педагогічних умов формування емоційної компетентності.

Тому, актуальність означеної проблеми очевидна, проте недостатня дослідженість у науковому психологічному просторі, а також соціальна значущість визначили вибір теми дисертаційної роботи: *«Психолоого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів».*

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Результати дослідження використовуються у процесі викладання дисциплін вільного вибору студентів, зокрема: «Основи профорієнтації та самореалізації особистості», «Теорія і практика психологічного тренінгу», «Практикум з КПТ», «Психологічна реабілітація військовослужбовців», «Основи професійної приватної діяльності», «Життєва криза особистостості. Технологічний супровід», «Технології оптимізації самооцінки і впевненості», «Технології першої психологічної допомоги» та впроваджено в роботу Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної роботи (довідка №01/305 від 16.06.2025 р.).

3. Наукова новизна отриманих результатів.

- *розроблено та апробовано* корекційну Програму оптимізації емоційної компетентності, яка включає дводенний тренінг, дві супервізійні зустрічі через місяць і ще раз через місяць після тренінгу та самостійну роботу впродовж зазначеного періоду Щоденника емоційного благополуччя. У процесі

емпіричного дослідження, було зафіксовано статистично значущий приріст рівнів емоційної компетентності у респондентів експериментальної групи після впровадження авторської Програми оптимізації емоційної компетентності. Порівняльний аналіз результатів до і після тренінгового впливу виявив суттєве покращення показників таких складових, як емоційна усвідомленість, навички емоційної регуляції, емпатійність та здатність до конструктивного емоційного спілкування. Крім того, знизилися рівні тривожності та депресивних проявів, а також посилилися показники резилієнтності та життєстійкості. Отримані результати підтверджують ефективність створених психолого-педагогічних умов і наукову обґрунтованість розробленої програми як чинника цілеспрямованого розвитку емоційної компетентності соціальних педагогів у сучасних умовах нестабільності.

– *змодельовано* Модель компонентів емоційної компетентності, які розміщено на три рівні: *Рівень 1. Базовий рівень* включає когнітивний, емоційний і фізичний компоненти, тобто фундаментальні механізми усвідомлення емоцій та їх фізіологічна основа. *Рівень 2. Проміжний рівень* включає поведінковий, ціннісно-мотиваційний та екологічний компоненти, які передбачають соціальну або поведінкову взаємодію, тобто емоційну експресію, комунікацію та мотивацію. *Рівень 3. Глибинний рівень* включає мета-емоційний та екзистенційний компоненти, які передбачають усвідомлене вибудовування емоційної стратегії, пошук сенсів та самореалізацію.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації полягає у тому, що: *досліджено взаємозв'язок* емоційної компетентності та емоційного інтелекту; *визначено* зміст, структурні компоненти та діагностичний мінімум для характеристики емоційної компетентності соціальних педагогів; отримано результати трьох зрізів дослідження емоційної компетентності соціальних педагогів, як представників допомагаючих професій, впродовж 6 років, що включали пілотажне дослідження (2019 рік), лонгітюдний зріз (2021 рік) та експериментальне дослідження (2023 рік), що включають дані до та після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну; проаналізовано визначення та диференціацію основних понять і категорій, що характеризують емоційну компетентність

і впливають на її розвиток у професійній діяльності соціальних педагогів як представників допомагаючих професій; *інтегровано* знання з психології емоцій, емоційного інтелекту, психології стресу та професійної ефективності, що дозволило сформулювати чітке розуміння емоційної компетентності як складної, багатовимірної характеристики особистості, яка розвивається в процесі соціалізації, професійного навчання і особистісного розвитку; підкреслено значення емоційної компетентності для життєстійкості соціальних педагогів у професійному середовищі, особливо в умовах кризових ситуацій (пандемія, війна) для підготовки ефективних програм підтримки фахівців допомагаючих професій; сформульовано визначення емоційної компетентності на основі дослідження: *емоційна компетентність* – це інтегральна здатність особистості свідомо та ефективно розпізнавати, розуміти, регулювати і використовувати власні та чужі емоції для досягнення особистісних і соціальних цілей, охоплює вміння від базового розпізнавання емоцій до побудови усвідомленої емоційної стратегії життя; *змодельовано* Модель компонентів емоційної компетентності, які розміщено на три рівні (базовий, проміжний рівень, глибинний рівень).

Практичне значення дослідження полягає у тому, що розроблено Програму оптимізації емоційної компетентності, ефективність програми доведена емпіричним дослідженням; описано схему оптимізації емоційної компетентності соціальних педагогів як важливого чинника розвитку емоційного інтелекту.

5. Використання результатів роботи. Результати дослідження апробовані про, що свідчать 11 публікацій (9 одноосібних, 2 у співавторстві), 2 методичних посібниках (у співавторстві), 1 модулі програми підвищення кваліфікації, із них 10 – в українських фахових виданнях, 1 – у міжнародному.

6. Особистий внесок автора полягає в теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні проблеми формування емоційної компетентності соціальних педагогів як представників допомагаючих професій. Запропоновано авторську інтегровану корекційну психотерапевтичну Програму оптимізації емоційної компетентності, яка після впровадження показала статистично значущий приріст рівнів емоційної компетентності у респондентів експериментальної групи, сформульовано визначення поняття емоційної

компетентності та її структури, встановлено її взаємозв'язок з емоційним інтелектом і життєстійкістю. Створено авторську Модель компонентів емоційної компетентності.

6. Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі соціальної психології, науковий керівник кандидат психологічних наук, завідувач кафедри клінічної та реабілітаційної психології Гасюк М.Б.

Робота є результатом самостійних досліджень Крикун Лілії Вікторівни.

7. Перелік публікацій за темою дисертації.

За результатами досліджень опубліковано 11 наукових праць, у тому числі:

- 5 статей у наукових фахових виданнях України;
- 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав;
- 5 тез доповідей в збірниках матеріалів конференцій.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації, зокрема статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Гасюк М. Б., Крикун Л. В. Емоційний інтелект соціальних педагогів закладів освіти. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія.* Видавничий дім «Гельветика». Том 33 (72). 2022. №1. С. 37-39.

DOI : https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.1/06

URL : https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/1_2022/1_2022.pdf

2. Крикун Л. В. Оптимізація емоційної компетентності як чинник розвитку емоційного інтелекту соціального педагога. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія.* Видавничий дім «Гельветика». Том 35 (74). 2024. №1. С. 13-18.

DOI : https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.1/03

URL : https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/1_2024/1_2024.pdf

3. Крикун Л. В. Життєстійкість як ресурс працівників допомагаючих професій. *Наукові перспективи: журнал.* 2025. № 1(55) 2025. С.1819-1833.

DOI https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-1(55)-1819-1833

URL : http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/19494

4. Крикун Л. В. Емоційна компетентність соціального педагога: дослідження фрустраційних реакцій та розгляд копінг-стратегій управління емоціями. *Наукові інновації та передові технології: журнал* 2025. № 2(42). С.2010-2026.

DOI https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-2010-2026

URL : http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/19978

5. Крикун Л. В. Роль емоційної саморегуляції у професійній діяльності педагогів. *Перспективи та інновації науки: журнал* (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2025. № 2(48). С. 1530-1544.

DOI: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-1530-1544

URL : http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/20342

Статті у закордонних наукових виданнях:

6. Крикун Л. В., Бабич В. Р. (2025). Вплив емоцій на прийняття рішень, поведінку, психічне та фізичне здоров'я людини: теоретичний аспект. In *Scientific multidisciplinary monograph "Theory and practice in the context of modern science"* (Decision No. 09-2025/1). Primedia eLaunch. https://primediaelaunch.com/

URL : https://drive.google.com/file/d/1gGmOi4VQIhTaR-8mT9ldSCjwqmBfiCkY/view?usp=sharing

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Крикун Л. В. Актуальність досліджень емоційної компетентності як показника професійного розвитку соціального педагога». *Збірник статей учасників Третьої Міжнародної наукової інтернет-конференції «Методологічні, теоретичні та практичні проблеми психологічної науки» (16 березня 2021 р., м. Дрогобич).* Редактори-упорядники: М.В. Савчин, А.Р. Зимянський – Дрогобич: ТзОВ «Трек ЛТД» 2021. – С.158-167.

URL : https://scholar.google.com.ua/citations?user=ueFhPVgAAAAJ&hl=uk

8. Крикун Л. В. Концептуальні підходи дослідження впливу емоцій на людину. *Теоретико-методологічні проблеми сучасної психології особистості, 23-24 вересня 2021 р.: Матеріали Міжнародної науково- практичної конференції.* Упорядник О. Г. Паркулаб. Івано-Франківськ, 2021. С. 85-90.

URL : http://lib.pnu.edu.ua/files/zbirnyky/konf-psych-2021.pdf

9. Крикун Л. В. Психотехнології розвитку емпатії дорослих у посткризовий період. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2021 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 4–5 квітня 2022 р., м. Івано-Франківськ.* Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2022. С. 91-93.

URL : https://kjourn.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/54/2022/11/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8-%D0%BF%D0%BD%D1%83-2022-.pdf

10. Крикун Лілія. Самооцінка емоційної компетентності соціальних педагогів закладів освіти. *Модернізація системи освіти в гірських регіонах: національний і глобальний виміри: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції.* Івано-Франківськ, 22-23 листопада 2022 р. С. 184-187.
URL:
https://docs.google.com/document/d/1coDzzZhtBkRAcKIv8HNKUJihm5Vnu6s7jR2kLnSmObI/edit

11. Крикун Л.В. Саморегуляція психоемоційних станів як складова емоційної компетентності педагога. *Науково-методичний журнал «Освіта Закарпаття»*. № 32. 2024. С.117-122.

URL.: https://znayshov.com/News/Details/osvita_zakarpattia_32

Методичні праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

12. Крикун Л.В., Гасюк М.Б. Технології розвитку емоційної компетентності в освітньому середовищі: теорія і практика. Методичний посібник. Івано-Франківськ, 2024. 70 с. *Рекомендовано до друку засіданням*

науково-методичної ради факультету психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №2 від 17 вересня 2024р.)

URL : https://scholar.google.com.ua/citations?user=ueFhPVgAAAAJ&hl=uk

13. Крикун Л.В., Глуханюк Т.І. Стрес-менеджмент керівника закладу освіти Методичний посібник. Івано-Франківськ, 2024. 115 с. *Рекомендовано до друку засіданням науково-методичної ради факультету психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №3 від 23 жовтня 2024р.)*

URL : https://scholar.google.com.ua/citations?user=ueFhPVgAAAAJ&hl=uk

14. Розробила модуль для педагогів «Розвиток емоційно-етичної компетентності педагога» (8 год. аудиторних, 2 год. самостійна робота), Програма підвищення кваліфікації (нова редакція), Схвалено Вченою радою ІФОІППО (протокол №6 від 29 грудня 2022 року, затверджено наказом Івано-Франківського ОІППО від 11 січня 2023 року №4-А). Модуль читається для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників в ІФОІППО.

URL : https://www.ippo.if.ua/index.php/2010-07-01-13-10-47/navchalni-proekty/

ВВАЖАТИ

1. Що дисертаційна робота Крикун Лілії Вікторівни «Психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів», є завершеною науковою працею, у якій розв'язано поставлені наукові завдання, що має важливе значення для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

2. За темою дисертації опубліковано 11 наукових публікацій, де повністю відображені основні результати дисертації, а саме: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у періодичному науковому виданні іноземної держави, 5 праць у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

3. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) (зі змінами).

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертаційну роботу «Психолого-педагогічні умови формування емоційної компетентності соціальних педагогів», подану Крикун Лілією Вікторівною на здобуття ступеня доктора філософії, до захисту.

Пропонується призначити:

Головою разової спеціалізованої вченої ради:

1. Міщиху Ларису Петрівну, доктора психологічних наук, професора кафедри загальної психології факультету психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

1.1. Міщиха Л.П., Нартова М.Р. Дослідження сформованості системи саморегуляції менеджерів у процесі їхньої професійної діяльності. *Габітус.* 2021. Вип. 21. С.169-174

DOI: doi.org/10.32843/2663-5208.2021.21.30

Ключові слова: менеджер, саморегуляція, **стрес**, **стресостійкість**, дослідження, нервово-психічна стійкість, психічне здоров'я.

1.2. Міщиха Л.П., Винничук С.С. Психологічні особливості прояву емоційного інтелекту в медичних працівників поліклінічних закладів. *Габітус.* 2022. Вип.33. С.118-122.

DOI: doi.org/10.32843/2663-5208.2022.33.20

Ключові слова: інтелект, **емоції**, **емоційний інтелект**, рівні розвитку емоційного інтелекту, емоційна зрілість, медичні працівники, поліклінічні заклади.

1.3. Larysa MISHCHYKHA, Nataliia CHERNIAVSKA, Viktoriia KRAVCHENKO3, Nadiia VITIUK, Myroslava KULESHA-LIUBINETS, Olena KHRUSHCH. Application of Mindfulness Practices in Work on Stress Reduction during the War //REVISTA DE CERCETARE SI INTERVENTIE SOCIALA · June 2023.P.25-38

DOI: https://doi.org/10.33788/rcis.81.2

Keywords: mindfulness, consciousness, **stress**, psychotherapy group, therapy, self-regulation, **resilience**, coping strategies.

Рецензентами:

2. Шкраб'юк Вероніку Степанівну кандидата психологічних наук, доцента кафедри клінічної та реабілітаційної психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

2.1. Медянова .В., Дворніченко Л.Л., Любіна Л.А., Шкраб'юк В.С., Кононенко О.І. Психологічна резильєнтність особистості в умовах війни. «Перспективи та інновації науки»(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2023. №10(28). С. 601-611. (Фахове видання України).

DOI: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-601-611

URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/5187/5217 .

Ключові слова: війна, особистість, **резильєнтність,** психологічна стійкість, особистісні ресурси.

2.2. Samara, O., Shkrabiuk, V., Kompanovych, M., Liebiedieva, S., Mateiko, N., & Shelever, O. Psychological Aid to Victims of War and the Covid Pandemic - 19 in Ukraine. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 2022. № 13(4), 227-241. (Web of Science).

DOI:https://doi.org/10.18662/brain/13.4/385

URL: https://www.webofscience.com/wos/author/record/ADR-5414-2022

Keywords: Psychotrauma; **stress;** crisis; neuropsychological correction; self-help; inner resources; psychotherapeutic and psychological approaches; psychotherapy.

2.3. Березяк К.М., Лупак Н.М., Кирилішина М.Г., Шкраб'юк В.С. Формування стресостійкості та життєстійкості в сучасних умовах. «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»), 2024, №8 (36),С.1548-1554.

DOI: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8(36)-1548-1554

URL:http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/13873/13939

Ключові слова: **стресостійкість, життєстійкість**, організаційний стрес, робітники, психодіагностика, кореляційний аналіз.

3. Опанасюк Ірину Василівну, кандидата психологічних наук, асистента кафедри психології розвитку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

3.1. Опанасюк І.В. Використання арт-терапевтичних технологій у розвитку усвідомлення підлітками особистісного емоційного простору. Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. праць. Рівне, 2023. Вип. 20. С. 135-143.

DOI: https://doi.org/10.35619/praprv.v1i20.348

URL:https://www.prap.rv.ua/index.php/prap_rv/article/download/348/285

Ключові слова**: емоційний інтелект**, арт-терапія, творчість, музика, колір, світоглядно-диспозиційний пошук, старший шкільний вік.

3.2. Опанасюк І.В. Використання арт-терапевтичних технологій в розвитку емоційного інтелекту старшокласників. Психологія: реальність і перспективи: зб.наук.праць. Рівне, 2022. Вип. 19. С.85-91.

URL: https://chelpanov.eeipsy.org/index.php/eeip/article/download/677/682/

Ключові слова: **емоційний інтелект**, арт-терапія, творчість, **тренінг**, експериментальна й контрольна групи, старший шкільний вік.

3.3. Опанасюк І.В. Роль кольору в осмисленні підлітками власного емоційного контексту та його змін під впливом психотравмуючих обставин. Психологія: реальність і перспективи: зб. наук. праць. Рівне, 2024.Вип.22. С. 86-93.

DOI: https://doi.org/10.35619/prap_rv.v1i22.385

URL: https://www.prap.rv.ua/index.php/prap_rv/article/view/385

Ключові слова: арт-терапія, творчість, колір, **емоційні переживання**, художньо-символічні образи, підлітковий вік, світоглядно-диспозиційний пошук.

3.4. Опанасюк І.В. Арт-терапія як метод розвитку емоційного інтелекту в старшому шкільному віці. Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць

Інституту психології імені Г.С.Костюка. Загальна психологія. Історія психології. Етнічна психологія. Київ; Ніжин : ПП Лисенко, 2020. Том 9, вип. 13. С. 582–591.

URL: http://appsychology.org.ua/data/jrn/v9/i13/APP_Volume9_Issue13.pdf

Ключові слова: старший шкільний вік, **емоційний інтелект**, **емоційне переживання**, арт-терапія, творчість, художньо-символічне самовираження

Офіційними опонентами

4. Березовську Ларису Іванівну кандидата психологічних наук, доцента кафедри педагогіки і соціальної роботи Українського католицького університету

4.1. Березовська Л. І., Богайчук В. Ж. (2024) Психологічні особливості життєстійкості студентів військової кафедри // Вісник Національного університету оборони України. Вип. 1 (77). С. 17–25.

DOI**:** https://doi.org/10.33099/2617-6858-2024-77-1-17-25

URL: http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/297159

Ключові слова: **життєстійкість**, залученість, контроль, прийняття ризику, студенти військової кафедри.

4.2. Березовська, Л., Бергауер-Олас, Е. (2024). Психологічний аналіз емоційного інтелекту майбутніх психологів. *Psychology Travelogs*, (3), 184–196.

DOI: https://doi.org/10.31891/PT-2024-3-18

URL: https://pt.khmnu.edu.ua/index.php/pt/article/view/217

Ключові слова: **емоційний інтелект**, внутрішньоособистісний емоційний інтелект, міжособистісний емоційний інтелект, емоційні бар'єри, задоволеність життям, майбутні психологи.

4.3. Березовська Л. І., Бекар М. Я. (2023) Саморегуляція та міжособистісні стосунки у молоді: емпіричний ракурс // Вісник Національного університету оборони України. Вип. 5 (75). С. 12–19.

DOI: https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-75-5-12-19

URL: http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/285591

Ключові слова: саморегуляція, міжособистісні стосунки, **емоційний інтелект**, емоційні бар'єри, молодь.

5. Дучимінську Тамару Іванівну кандидата психологічних наук, доцента кафедри практичної психології та психодіагностики Волинського національного університету імені Лесі Українки.

5.1. Дучимінська Т., Хлівна О., Клюйко Л. Психологічний аналіз дослідження та психокорекції життєвої стійкості у студентів. *Психологія: реальність і перспективи.* Рівне : РДГУ, 2020. Вип. 14. С. 66-72.

DOI: https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi14.152

URL:https://prap.rv.ua/index.php/prap_rv/article/view/152

Ключові слова**: життєва стійкість** студентів, саморозвиток, **мотивація** до успіху, оптимізм, песимізм, корекція, подолання **стрес**у, соціально-психологічний тренінг.

5.2. Тамара Дучимінська, Михайло Коць, Анна Кульчицька. Емоційний інтелект та соціальні навички дітей з особливими освітніми потребами: діагностично-дослідницький аспект. *Психологічні перспективи.* Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2022. Вип. 39. С. 99-111.

DOI: https://doi.org/10.29038/2227-1376-2022-39-duc

URL:https://psychoprospects.vnu.edu.ua/index.php/psychoprospects/article/view/798/595

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, **емоційний інтелект**, соціальні навички.

5.3.Дучимінська Т.І., Магдисюк Л.І. Особливості психодіагностики рівня схильності до стресу у медичних працівників. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)* № 7(12) 2022. С. 575-583.

DOI: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-575-582

URL:https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/1784

Ключові слова: **стрес**, професійний стрес, **стресостійкість**, вигорання, **мотивація**, медичні працівники

5.4. Дучимінська Т.І., Микитюк М.Ю. Психологічні особливості стресостійкості особистості поліцейського в умовах воєнного стану. *Психологічні студії.* Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 1. С.35-40.

DOI: https://doi.org/10.32782/psych.studies/2023.1.5

URL:https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/psychology/article/view/1086

Ключові слова: **стресостійкість**, особистість поліцейського, **стрес,** воєнний стан.

Голова фахового семінару Олена ЛІЩИНСЬКА

Секретар фахового семінару Наталія ІВАНЦЕВ

19 червня 2025р.